

Запозичення бібліографічних записів до електронних каталогів

16 квітня 2014 р. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського відбувся семінар «Запозичення бібліографічних записів до електронних каталогів» для керівників бібліотек НДУ НАН України, провідних фахівців головних галузевих бібліотек країни та НБУВ. У ньому взяло участь понад 80 спеціалістів.

Мета заходу – продемонструвати напрацювання українських бібліотекарів у галузі запозичувальної каталогізації, заохотити бібліотеки НДУ НАН України запроваджувати її в практику своєї роботи. Адже в умовах зменшення фінансування, браку професійних каталогізаторів такий підхід вважається перспективним. Крім того, це забезпечує високу якість та уніфікацію бібліографічних описів.

Зі вступною доповіддю, присвяченою історії та теорії розвитку централізованої каталогізації, виступила заввідділу НБУВ **Н. В. Стрішенець**. Вона наголосила, що більшість середніх та невеликих бібліотек розвинутих країн вже давно перейшла на запозичувальну (копіювальну) каталогізацію, використовуючи готові описи, створені національними бібліотеками, або беручи їх в Онлайнному комп'ютерному бібліотечному центрі США (OCLC) – найбільшому постачальнику бібліографічних ресурсів у світі. Така технологія, по-перше, вивільняє значну кількість бібліотекарів від виконання опису одного й того ж видання у тисячах інших бібліотек, а по-друге, забезпечує отримання стандартизованого (уніфікованого) опису, що дає змогу безперешкодно обмінюватися бібліографічними записами, а зрештою і бібліотечно-інформаційними ресурсами. Доповідачка звернула увагу присутніх на важливість ведення провідними бібліотеками – постачальниками каталожних записів, авторитетного контролю, без якого обмін бібліографічними записами надто ускладнюється. Було наведено низку прикладів запозичувальної ката-

логізації в роботі американських бібліотек, окреслено перспективи розвитку цього напрямку в Україні.

Заввідділу НБУВ **К. В. Лобузін** у своїй доповіді зосередилася на головних проблемах організації запозичення бібліографічних записів із онлайнних каталогів бібліотек. Вона виокремила три шляхи запозичення: 1) експорт записів із загальнодоступних онлайнних каталогів у форматі міжнародного обміну бібліографічними записами (ISO 270), який доступний практично кожній бібліотечно-інформаційній системі. Ця можливість вже реалізована в електронному каталозі НБУВ для авторизованих користувачів мережі бібліотек НДУ НАН України. Такий спосіб обміну бібліографічною інформацією є платформно-незалежним і доступним для будь-якої АБІС, хоча й потребує від бібліотекарів певних знань та навичок роботи з обмінними форматами; 2) запозичення записів з автоматизованого робочого місця каталогізатора через протокол Z39.50. Цей спосіб є зручним для каталогізаторів, адже уможливорює швидкий пошук необхідних записів та безпосереднє їх копіювання до бібліотечної системи через користувацький інтерфейс. Основні проблеми налагодження такої бібліотечної взаємодії пов'язані з технічною реалізацією можливості доступу бібліотечної системи до Z-ресурсів (IP-адреси, порти, права доступу тощо); 3) обмін бібліографічними записами між авторизованими користувачами бібліотечної інформаційної корпоративної системи. Прикладом може слугувати ІРБІС-Корпорація.

Для перших двох способів головним є забезпечення сумісності форматів (UNIMARC, USMARC, RUSMARC), які не збігаються у різних АБІС і запозичені записи, як правило, потребують подальшого корегування та редагування. **К. В. Лобузін** наголосила, що останній спосіб є найефек-

тивнішим, адже обмін здійснюється за єдиними стандартами у межах визначеного програмного середовища. Однак його можуть використовувати лише користувачі однієї бібліотечної платформи. Можливості усіх способів запозичення записів були практично продемонстровані на прикладах Бібліотеки Конгресу США, НБУВ та системи ІРБІС-Корпорація.

Головний бібліограф бібліотеки Інституту зоології НАН України **Т. М. Марченко** поділилася практичним досвідом запозичення бібліографічних записів. Вона зауважила, що бібліотека Інституту копіює описи близько 70 % надходжень. З ІРБІС-Корпорації копіюються описи російських видань, українські ж відшуковуються у е-каталогах провідних вітчизняних бібліотек. Було підкреслено зручність та економічність такого підходу. У подальших планах бібліотеки – ретрокаталогізація за допомогою запозичення записів.

У виступі заввідділу ДНПБУ ім. В. О. Сухомлинського **Л. М. Бондар** йшлося про проблеми та перспективи запозичення бібліографічних записів до е-каталогу бібліотеки. Доповідачка, торкаючись співпраці мережі освітянських бібліотек, виокремила вимоги, які висувуються до бібліографічного запису її учасниками. Акцентувала увагу на проблемах, що виникають у ході роботи. Так, пошук у е-каталогах описів збірників наукових праць забieraє більше часу, ніж опис, зроблений самостійно; деякі бібліотеки заповнюють не всі необхідні поля, зокрема поле «ключові слова»; індекси класифікації окремі бібліотеки визначають у досить довільній формі тощо.

Головний бібліотекар Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія» **І. М. Баньковська** розкрила можливості запозичення бібліографічних записів в АБІС «ALEPH 500». Найпростіший спосіб, який використовується каталогізаторами НБ НаУКМА щоденно і не потребує ні додаткових коштів, ні попередніх домовленостей між бібліотеками, – це імпорту записів з інших бібліотек через протокол Z39.50. Такий спосіб дає змогу самостійно вибирати бібліотеки та поля, за якими здійснюється пошук. Третина бібліографічних описів до каталогу НБ НаУКМА запозичується з каталогів світових та провідних вітчизняних бібліотек. Головними умовами, за якими відбираються бібліотеки та здійснюється налаштування доступу до них, є наявність у цих бібліотеках потрібних видань та можливість брати записи за протоколом Z39.50. Доповідачка

вказала, що запозичення записів у АБІС «ALEPH 500» є досить зручним. Найскладніше – знайти запис та ідентифікувати його. Вести пошук можна за ISBN/ISSN, автором та назвою документа. Запозичувати можна і авторитетні записи. Присутнім було продемонстровано роботу системи «ALEPH 500» щодо запозичення бібліографічних записів.

На завершення **І. М. Баньковська** наголосила, що запозичення записів має очевидні переваги: процес є нескладним, він не потребує фінансових витрат, економить час каталогізаторів, унеможливає дублювання у роботі.

Представник Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича КНУ ім. Т. Шевченка **Н. В. Кириченко** поділилася з присутніми досвідом копіювання бібліографічних записів у АБІС «УФД / Бібліотека», зокрема, як ведеться робота з фондом стародруків. На сьогодні вже відскановано близько 1200 титульних сторінок цих видань. Каталогізатори запозичують записи, в основному, з е-каталогу Російської національної бібліотеки. Було продемонстровано роботу бібліотечної системи «УФД / Бібліотека», виокремлено основні її недоліки: пошук опису забieraє багато часу, не передбачено імпорту та експорту з систем ІРБІС і АЛЕPH, хоча програма добре адаптована до роботи зі стародруками та рідкісними виданнями.

Бібліотекар Наукової бібліотеки Дніпропетровської медичної академії **А. А. Симонов** презентував спільний проект медичних бібліотек України щодо опису статей медичних журналів у САБ ІРБІС. Проект було започатковано у 2007 р. Сьогодні він об'єднує 16 учасників. Доповідачка окреслила проблеми, які виникають у ході цієї роботи, а саме, неможливість обміну великими записами (технічні можливості ІРБІСу-64 дають змогу обмінюватися лише записами, що не перевищують 32 кілобайт); несумісність різних версій ІРБІСу; необхідність додаткової автоматизації окремих процесів.

Деяких аспектів роботи над цим проектом торкнулася і заступник директора ННМБУ **О. М. Бруй**. Вона вказала, що спільна діяльність бібліотек з чітким розподілом обов'язків стосовно опису статей із медичних журналів задля якнайповнішого задоволення інформаційних потреб та ефективного використання бібліотечних ресурсів, вигідна для усіх партнерів. Адже з'являється зручний багатоаспектний пошук, зростає оперативність наповнення тематичних БД, уможливується посилення на повний текст тощо. Доповідачка наголо-

сила, що засади цієї роботи нині переглядаються.

Учасники семінару активно долучалися до обговорення питань, що порушувалися у доповідях, відзначали їх актуальність, практичну спрямованість. Було висловлено одностайну думку, що таке професійне спілкування лише сприятиме роз-

ширенню шляхів упровадження у практику українських бібліотек запозичення готових бібліографічних записів до своїх е-каталогів.

Олена Сокур,
мол. наук. співробітник НБУВ